

DAN BOTEZ

AUDIEREA MARTORILOR ÎN PROCESUL PENAL

*Procedee tactice. Practică judiciară.
Formulare pentru audiere*

Universul Juridic

București

- 2012 -

Editat de **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Copyright © 2012, **S.C. Universul Juridic S.R.L.**

Toate drepturile asupra prezentei ediții aparțin
S.C. Universul Juridic S.R.L.

Nicio parte din acest volum nu poate fi copiată fără acordul scris al
S.C. Universul Juridic S.R.L.

**NICIUN EXEMPLAR DIN PREZENTUL TIRAJ NU VA FI
COMERCIALIZAT DECÂT ÎNSOTIT DE SEMNĂTURA
ȘI ȘTAMPILA EDITORULUI, APLICATE PE
INTERIORUL ULTIMEI COPERTE.**

**Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
BOTEZ, DAN**

**Audierea martorilor în procesul penal / Dan Botez. -
București : Universul Juridic, 2012**

Bibliogr.

ISBN 978-973-127-975-6

343.143(498)

REDACTIE: tel./fax: **021.314.93.13**
tel.: **0732.320.666**
e-mail: **redactie@universuljuridic.ro**

DEPARTAMENTUL telefon: **021.314.93.15; 0726.990.184**
DISTRIBUȚIE: tel./fax: **021.314.93.16**
e-mail: **distributie@universuljuridic.ro**

www.universuljuridic.ro

**COMENZI ON-LINE,
CU REDUCERI DE PÂNĂ LA 15%**

Cuvânt-înainte

Lucrarea de față abordează o problemă complexă cu implicații evidente atât în faza urmăririi penale, cât și în cercetarea judecătorească, precum și în cea a audierii martorului în procesul penal.

De la început trebuie subliniat faptul că tematica lucrării prezintă elemente de evidentă nouă, atât în plan teoretic, cât și în planul activității organelor judiciare.

Alegerea tematicii este și rezultatul unei cariere de peste 25 de ani, desfășurată de autor în calitate de procuror, timp în care a acumulat o experiență considerabilă.

Un alt aspect important ce trebuie menționat este și faptul că activitatea practică s-a împletit în mod armonios cu cea teoretică, dl Dan Botez fiind autor al unor articole, studii de specialitate, comunicări științifice, dar și formator în cadrul Școlii Naționale de Grefieri și lector la Universitatea „Valahia”, filiala Alexandria, Facultatea de Administrație Publică și Facultatea de Comerț, Turism și Economie.

Autorul analizează activitatea de audiere a martorului în procesul penal în primul rând din punctul de vedere al tacticii criminalistice, adică al anchetei penale, domeniul său științific având însă și multiple valențe interdisciplinare, în special în domeniile dreptului penal, dreptului procesual penal, psihologiei și sociologiei judiciare și criminologiei. Totodată, lucrarea are, în anumite privințe, și un pronunțat caracter practic-aplicativ.

Adăugând la toate acestea și faptul că autorul face referire și la prevederile noului Cod de procedură penală, dar și la legislația internațională în materie, insistând cu argumente solide asupra necesității de armonizare cu prevederile legislative din Uniunea Europeană, putem aprecia că lucrarea se constituie într-o veritabilă monografie în domeniu.

*Lucrarea **Audierea martorilor în procesul penal** este structurată într-o concepție unitară și într-o succesiune logică, în nouă capitole, divizate în secțiuni, reușind să surprindă complet segmentele problematicii pe care o ridică activitatea de audiere a martorului în procesul penal.*

Astfel, în debutul primului capitol putem remarca o prezentare atât a probelor, cât și a mijloacelor de probă. Sunt prezentate, de asemenea, și alte instituții legate de administrarea probelor în procesul penal (comisia rogatorie, delegarea și martorii asistenți). Tot în cadrul acestui capitol sunt inserate și elemente de drept comparat privind strângerea și administrarea probelor și mijloacelor de probă la nivelul unor state membre ale UE și SUA.

Capitolul al II-lea cuprinde considerații privind proba testimonială din perspectivă procesual penală. După precizarea noțiunii și importanței declarațiilor martorilor în procesul penal, în secțiuni separate sunt tratate obligațiile și drepturile martorilor, excepții de la obligația de ascultare ca martor, procedura de ascultare a martorilor.

Analiza depoziției din perspectivă psihologică constituie obiectul celui de-al treilea capitol, în cadrul căruia sunt analizate aspecte esențiale privind conexiunile dintre tactica criminalistică și psihologia judiciară. În cuprinsul capitolului, autorul insistă asupra relației martor-magistrat, relație ce pune în evidență trăirea emoțională creată de contactul cu reprezentantul oficial al autorității.

Capitolul IV al lucrării analizează activitățile care se desfășoară în faza de pregătire a ascultării martorilor, insistându-se asupra studierii dosarului cauzei, stabilirii martorilor care pot fi audiați, cunoașterea personalității acestora, dar mai ales asupra elementelor tactice aplicate în această fază.

Delimitarea principalelor etape ale audierii și procedeele tactice de ascultare a martorului în faza identificării și relatării libere, respectiv în faza adresării de întrebări, sunt aspecte dezbătute în capitolele V și VI. În debut sunt prezentate etapele ascultării, reguli și procedee tactice criminalistice aplicate în fazele analizate, insistând asupra celor care permit o comunicare optimă între anchetator și cel audiat, stabilirea unui limbaj nonverbal, detensionarea pe cât posibil a atmosferei, confirmarea sentimentului de încredere etc. Se analizează, de asemenea, și modalitatea de consemnare a declarațiilor martorilor și modalitățile speciale de ascultare a acestora.

De o ținută științifică deosebită se dovedește a fi în cadrul expunerii capitolul VII, referitor la valorificarea declarațiilor martorilor, în care sunt examinate noțiuni legate de aprecierea declarației în raport cu memorarea informațiilor, cu reproducerea și recunoașterea, în raport cu împrejurările referitoare la persoana martorului.

Capitolele VIII și IX, conforme cu noua legislație, fac referiri la particularitățile semnalate în ascultarea martorilor protejați și, respectiv, la reglementarea probei testimoniale în noul Cod de procedură penală. În ceea ce privește protecția martorilor, sunt tratate atât aspectele legate de protecția datelor de identificare și a deplasărilor martorului cât și referitor la reglementarea acestora în Codul penal și în Codul de procedură penală. Este de remarcat prezența secțiunilor referitoare la cadrul legislativ internațional privind protecția martorilor, în opinia Uniunii Europene și a Consiliului Europei, și a colaborării internaționale în materia protecției martorilor.

Privită în ansamblul său, lucrarea aduce o contribuție remarcabilă în domeniul tacticii criminalistice a audierii martorului în procesul penal și se constituie într-o pledoarie pentru pregătirea pluridisciplinară, fiind utilă atât studenților, cât și celor implicați în desfășurarea acestei activități.

Prof.univ.dr. Emilian Stancu

Abrevieri

art. – articol
alin. – alineat
C. pen. – Codul penal
C. pr. pen. – Codul de procedură penală
dec. – decizia
dec. pen. – decizia penală
Ed. – editura
H.G. – Hotărârea Guvernului
Î.C.C.J.– Înalta Curte de Casație și Justiție
M. Of. – Monitorul Oficial
nr. – număr
ONPM – Oficiul Național pentru Protecția Martorilor
op. cit. – opera citată
p. – pagina
pct. – punctul
RRD – Revista Română de Drept
s. pen. – secția penală
sent. pen. – sentința penală
TS – Tribunalul Suprem
TMB – Tribunalul municipiului București
T. Jud. – Tribunalul Județului
urm. – următoarea, următoarele

Considerații introductive

Criminal, abjecta sintagmă care se insinuează perfidă și tenace în gândirea, în trăirile interioare, în tot ceea ce reprezintă psihicul nostru, strivind prin forța distructivă a răului mlădițele ancestrale ce au permis conviețuirea socială și formarea civilizației umane, este, pe cât de incitantă într-o alocuțiune, pe atât de devastatoare în realitate.

Știința pusă în slujba adevărului, a dreptății, a avut de străbătut un drum lung, dificil și nu greșim dacă spunem că și extrem de sinuos. Factorii care au concurat la formarea criminologiei, criminalistici și medicinii legale au fost: mediul, nivelul de cunoștințe specifice, evenimentele și, nu în ultimul rând, oamenii de geniu¹.

Știința criminalistici pune la dispoziția celor chemați să o descopere și să cerceteze infracțiunile, să identifice și să pedepsească autorii acestora, cele mai bune mijloace care se concretizează în ceea ce numim *tactica, metodologia și mijloacele tehnico-științifice*².

Tactica aduce o contribuție decisivă în asigurarea succesului cercetărilor, indicând tot ceea ce trebuie făcut într-o anchetă penală pentru a se aduce toate probele și pentru a nu se omite nimic din ceea ce ar putea contribui la descoperirea adevărului. Ea este factorul care dirijează ancheta, stabilind actele care trebuie efectuate, acțiunile prin care se efectuează, ordinea și succesiunea lor, precum și conduita anchetatorului în fața unui eveniment infracțional.

Pe lângă tactica pe care anchetatorul este chemat să o aplice în cadrul general al anchetei, există și o tactică specială pentru anchetarea fiecărui gen de infracțiuni, precum și pentru fiecare act de activitate de anchetă penală.

Rezultă, așadar, importanța tacticii în calitatea pe care o are un factor esențial în anchetarea infracțiunilor. Aplicarea ei judicioasă cere de la anchetator, pe lângă o serioasă pregătire juridică, cunoașterea

---

¹ P. Ștefănescu, L. Cârjan, *Știință versus crimă*, Ed. Curtea Veche, București, 2001, p. 24.

² E. Stancu, *Tratat de criminalistică*, ed. a V-a, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 375.

principiilor criminalistice și aplicarea lor în practică, o muncă de analiză profundă a tuturor împrejurărilor și problemelor cauzei și pricepera necesară pentru ca pe baza datelor pe care le are la dispoziție să stabilească în mod corect mijloacele ce trebuie folosite, modalitatea efectuărilor, tactica fiecăreia dintre ele în parte.

Înșușirea și stăpânirea tacticii de ascultare, a psihologiei persoanelor ascultate, pregătirea temeinică a acestei activități, conducerea ei cu măiestrie duce la obținerea unor date prețioase, atât pentru prevenirea specială în cauza în care se efectuează urmărirea penală, cât și pentru desprinderea de concluzii valoroase care să fundamenteze luarea de măsuri de prevenire cu caracter general.

Suntem de părere că, așa cum s-a considerat în literatura de specialitate, nu există cauză penală în care declarațiile martorilor să nu aducă o contribuție esențială, fiind un instrument necesar pentru cunoașterea împrejurărilor în care s-a desfășurat activitatea infracțională. Deși depozițiile martorilor sunt utilizate din cele mai vechi timpuri, protecția martorilor s-a impus totuși relativ târziu, în momentul în care societatea modernă a conștientizat faptul că fără aportul martorilor și colaboratorilor justiției nu pot fi aduși în fața justiției și trași la răspundere penală autori ai unor infracțiuni grave care amenință valorile fundamentale ale democrației, drepturile fundamentale ale omului, stabilitatea economică și chiar politică a statului de drept¹.

Pe măsură ce societatea a evoluat, s-au diversificat și modalitățile de săvârșire a infracțiunilor, căpătând amploare infracțiunile cu un pericol social ridicat care aduc atingere însăși existenței statului de drept, cum ar fi traficul de droguri, traficul de persoane, terorismul.

Apariția criminalității organizate în societatea modernă a condus la reconsiderarea obligației cetățeanului de a depune depoziție, iar în contextul anumitor tipuri de criminalitate nu se poate ignora faptul că atât martorul, cât și membrii familiei sale sunt expuși unor pericole din partea infractorilor, din dorința acestora din urmă de a nu fi descoperiți și de a păstra câștigurile ilicite obținute în urma activităților ilicite.

Ne raliem opiniei exprimate de teoreticieni și practicieni care au acordat o atenție deosebită problematicii protecției martorilor, care

---

¹ N. Volonciu, *Tratat de procedură penală*, vol. I, Ed. Paideia, București, 1996, p. 369 și I. Neagu, *Tratat de procedură penală*, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 362.

prezintă importanță în descoperirea infractorilor, cercetarea și soluționarea cauzelor, ca urmare a săvârșirii unor infracțiuni grave. Protecția martorilor reprezintă o preocupare constantă la nivelul organismelor europene, dar și a statelor lumii, urmărindu-se a se adopta, atât pe plan intern, cât și pe plan internațional, măsurile eficiente pentru siguranța persoanelor care colaborează cu justiția. Se dorește chiar crearea unei legi unice la nivel european care să reglementeze în mod uniform problematica protecției martorilor.

Măsurile clasice de protecție a martorilor nu mai erau eficiente, fiind necesare noi forme de protecție, adaptate la noile condiții de agresivitate a infractorilor, care să se interpună între martor și infractor și care să facă posibilă folosirea declarațiilor martorilor în acuzarea autorilor de infracțiuni. Astfel au apărut noi instrumente menite să asigure o protecție sporită martorilor, dintre care menționăm: audierea martorului sub o altă identitate decât cea reală, protejarea deplasărilor martorilor, modalități speciale de ascultare a martorilor, schimbarea înfățișării, schimbarea domiciliului etc.

Necesitatea protecției martorilor care colaborează cu justiția, într-o societate cu o criminalitate din ce în ce mai diversificată și performantă, se impune ca un instrument modern de luptă împotriva infracționalității. Martorul reprezintă, de multe ori, cheia unui întreg sistem de probațiune, mai ales în cauzele marii criminalități, protecția acestuia devenind obligatorie pentru organele chemate să înfăptuiască justiția¹.

---

¹ A. Lazăr, *Criminalistica*, Ed. Risoprint, Cluj-Napoca, 2008, p. 267.

CAPITOLUL I

IMPORTANȚA DEPOZIȚIEI ȘI A CELORLALTE PROBE/MIJLOACE DE PROBĂ PENTRU AFLAREA ADEVĂRULUI ÎN PROCESUL PENAL

Secțiunea I

Aspecte generale privind probele și mijloacele de probă

I.1. APRECIERI PRIVIND DEPOZIȚIA – DIN PERSPECTIVA PRINCIPIULUI AFLĂRII ADEVĂRULUI

*Adevărul... este o parte din noi pe care, într-o anumită
situație, o considerăm adevărată.*

Din filozofie, trecând în justiție, adevărul reprezintă una din bazele acestei instituții, de aceea, când spunem justiție, spunem *adevăr*, dreptate. Conturarea caracterului procesual în care este ascultat un martor se impune pentru sesizarea acelor elemente tactice care sunt indicate de legiuitor, explicit sau implicit¹.

În cadrul probațiunii judiciare, organele de urmărire penală și judecătorul au de stabilit fapte concrete, săvârșite anterior, urmând să procedeze la o cunoaștere inversă, de la cunoscut la necunoscut. Pe baza informațiilor primare, aceste organe refac, cu ajutorul probelor, traseul infracțional, în așa fel încât el să exprime convingerea că reprezintă adevărul. De regulă, infracțiunile se săvârșesc fără a lăsa vreo urmă despre împrejurările în care s-au comis și despre persoana făptuitorului. În cele mai multe situații, singurele date pe care organele judiciare le pot afla se datorează unor persoane care întâmplător au asistat la desfășurarea activității infracționale, dobândind prin propriile simțuri cu-

---

¹ E. Stancu, *op. cit.*, p. 392.